Журавлі-журавлики

В тридев'ятім царстві,
у країні див,
серед гір похмурих
мудрий ворон жив.

Там ліси дрімучі,
там громи гримучі,—
б'ють із хмар у землю
блискавки сліпучі.

У долинах диких
день — мов темна ніч.
Там співають вивільги
і регоче сич.

Не дивує ворона
їхній сміх і спів,
бо на світі білому
триста літ прожив.

Він сидить на скелі,
поглядає вниз,
коструватим мохом,
наче пень, обріс.

Я старого ворона
добре попросив —
він для діток наших
казку розповів.

* * *

В давнину глибоку,
як війна була,
дівчинка Наталочка
у батьків жила.
Ніби льон — біленька,
грибок — маленька,
ніжками тупу,
скаче по степу.
Раз летів у вирій
журавлиний ключ,—
впав на нього каменем
сокіл із-за туч.
Дівчинка Наталочка
бачила здаля,
як ударив сокіл
дзьобом журавля.
Журавель, мов грудка,
впав на землю прудко:
знать, його крило
зранене було.
Скрикнула Наталочка,
наче бджілка, мчить.
Зупинилась, дивиться —
журавель лежить.
Витягнув крило своє —
рани на крилі,
кров гаряча струменем
ллється по землі.
Простягає голову,
жалібно глядить —
ген, у небі синьому,
ключ його летить.
З друзями розстатися
жаль йому, мабуть,

бо в очах туманиться
слізна каламуть.
Журавлі курличуть —
за собою кличуть,
журавлі курлять —
в теплий край летять.
Дівчинка хустину
з голови зняла,
ніжно доторкнулася
ручками крила.
"Не сумуй, журавлику,
підемо в село —
там тобі я вигою
зранене крило".
Рани зав'язала,
кров затамувала,
ніжками тупу —
скаче по степу.
Привела додому,
їсти-пить дала,
все коло журавлика
бігає мала.
Кличе маму, татка,
кличе дідуся,—
мов ромашка, сонячно
світиться уся.
Гладить сіру шийку,
гладить довгий дзьоб.
У такого лікаря
й мертве ожило б!
З хутора всі діти
збіглись поглядіти —
що за дивний птах
в неї на руках?
Дівчинка годує

хлібом журавля,
вдвох із ним над річкою
кожен день гуля.
Скаче з ним по травці,
світла, як весна,
Павликом-журавликом
зве його вона.
А за ними діти
З багатьох осель:
ой, який цікавий
сірий журавель!
Журавель дитинку
смиче за косинку:
любить дітвору —
кру кру!
Ось минає тиждень...
Зранене крило
в Павлика-журавлика
майже зажило.
Він уже стрибає,
крилами махає,
радісно у небо
дивиться безкрає.
Там, у синій млі,
линуть журавлі, —
в теплий вирій відлітають
з рідної землі...
Тільки б до весни
зиму перебуть,
а весною гомінкою —
у зворотну путь.
От одного разу
в лузі, біля круч,
сів спочити зморений
журавлиний ключ.

Павлик стрепенувся .
і притьмом побіг —
журавлів як друзів
привітав своїх.
А вони курликали
та за крила смикали:
родича, мабуть,
кликали у путь.
Павлик засмутився,
дівчинку обняв,
тужно на прощання
крильми помахав.
Журавлі спочили,
кру! — і полетіли,
тільки пружні крила
дружно зашуміли.
А над журавлями —
небо, далина...
Дівчинка Наталочка
зосталась одна.
Ніби льон — біленька,
як грибок — маленька,
ніжками тупу,
скаче по степу.
* * *
Раптом — що це? Крики.
То іде орда.
Дівчинка Наталочка
дивиться — біда!
По степу, мов хмари,
турки і татари
горбляться в сідлі —
скачуть злі-презлі.
За плечима — луки,
при боках — шаблюки,

а в горі над ними
в'ються хижі круки.
Люди до фортеці
утекли з села.
В полі залишилася
дівчинка мала.
Перекотиполем
по стерні летить,
ніжками маленькими
дрібно миготить.
А позаду — тупіт,
гострий дзвін шабель...
Де ти, сірий братику,
Павлик-журавель?
Чуєш?.. Під копитами
шелестить бур'ян,
в'ється над голівкою,
ніби вуж, аркан.
Впився в біле тіло,
як холодний ніж.
Бух! — упала дівчинка
на сухий спориш.
Дівчинка Наталочка,
бідна полоняночка,
ніжками тупу —
плаче у степу.
Вороги спіймали
біле пташеня,
прив'язали ременем
цупко до коня.
Дикими степами,
балками, ярами
шали її вкупі
з іншими рабами.
Падають невільники,

кров сочиться з ніг,
та на спини важко
падає батіг...
Привели Наталочку
у чужі краї —
туркові-купцеві
продали її.
А купець Наталочку
на пташник послав —
доглядати пишних
павичів і пав.
Дівчинка-мурашка
стомлюється тяжко —
навіть уночі
сняться павичі.
* * *
У купця, крім неї,
сотні дві рабів —
в ланцюги закутих
дужих молодців.
Кожен ранок з льоху
із-за ґрат міцних
сам купець-господар
випускає їх.
Йдуть раби понуро,
чорні наче ніч.
Одяг їхній драптям
обвисає з пліч.
Йдуть раби. З галери
носять вантажі.
Тільки очі світяться
гостро, як ножі.
Йдуть... А їм назустріч
дівчинка мала.
"Добрий день",— промовила,

ручку простягла.
Ніби льон — біленька,
як грибок — маленька,
кошик у руках,
сльози на очах.
"Ви погляньте — наша! —
стрій закам'яніє.—
Звідки ж це ти, крихітко?
Із яких країв?"
"Я з Поділля, дядю...
А відкіль же ви?"
"Ми — із України,
з Дону, із Москви...
Пятий рік минає,—
немалий то час,—
як в бою кривавому
полонили нас.
В пута закували,
світ замурували,
волю відняли —
в рабство продали".

"Гей, ти що тут робиш?"
раптом наглядач
заревів позаду,
як ведмідь-патлач.
Дівчинка, мов пташка,
пурхнула від них —
тільки п'яти блиснули
ноженят малих.

* Ф *

Раз вона підгледіла
у саду вночі,
де купець, лягаючи,

заховав ключі.
Дівчинка не дише —
жде, коли б скоріше
впала над землею
ніч якнайтемніша.
І в ту ніч похмуру
з в'язкою ключів
шуснула у темряву
визволять рабів.
Спить наглядач лютий,
міцно, мабуть, спить,
аж хропе,—
не чує,
як замок рипить.
Двері відчинилися —
і раби з-за ґрат,
радісні, схвильовані,
вийшли в темний сад.
Взяв один Наталочку,
на руках підняв
й, міцно пригорнувши,
тихо проказав:
"Ну, спасибі, доню,—
виручила нас!..
Друзі, ЕСІ за мною!
Гаятись не час!"
І поніс Наталочку
на руках міцних.
У яру кайдани
збили з рук і з ніг.
Зброєю їм стали
довгі ланцюги,
бо навколо ж — варта,
люті вороги!
Йдуть вони до моря...

Там в осінній млі
на воді гойдаються
темні кораблі.
Дівчинка припала
дяді до плеча,—
світиться зірками
радість у очах.
"Тихше, хлопці, тихше!"
чується в пітьмі.
Йдуть раби до берега,
дужі і німі.
Каторга скінчилася,
ніби сон страшний...
Тільки б захопити
корабель швидкий!
Ось уже видніються
щогли корабля...
Та раптово окрик
пролунав здаля.
Гримнув постріл, другий,
чути тупіт ніг.
То наглядач з вартою
доганяє їх.

"Уперед!" —
невільники
канули в пітьму.
Вже не наздогнати
втікачів йому!

Чом же спотикається
утікач один?
Опускає дівчинку
з рук на землю він.

Сам додолу хилиться —
падає в кущах.
В небо сумно дивиться,
як підбитий птах.

Куля в груди влучила,
з рани кров струмить...
А над ним заплакана
дівчинка сидить.

Тут примчав наглядач,
звіром заревів.
Знову подоляночка
Е лапах ворогів!

Дівчинка Наталочка,
бідна полоняночка,
зв'язана сидить —
вдалину глядить...
А раби помчали —
досягли причалу,
захопили з боєм
каторгу 1 чималу.
Швидко в море вивели
корабель прудкий,
підняли на щоглі
парус-вітровій.
Полетіли стрімко
у нічній імлі
до ясного берега
рідної землі.
1 Каторга (тур.) — галера, весловий корабель.

* * *
Як почув господар,

що втекли раби,
він малу Наталочку
мало не забив.
І звелів наглядача
й дівчинку —
обох
закувати в пута
й кинути у льох.
В льосі тім Наталочка
зиму всю була.
Як же їй хотілося
сонця і тепла!
Дівчинка-билинка
стала мов пушинка,—
втік дитячий сміх
з вустоньків сумних.

Навесні господар
знов її послав
до своїх коханих
павичів і пав.
А вони, трикляті,
горді та пихаті,
ходять, надимаються,
мов пани пузаті.
Сумно, тужно дівчинці
серед пишних трав,
ходить понад берегом —
плаче у рукав.
Лагодить сорочечку,
латану, стару.
Раптом чує радісне
журавлине — кру!
Високо у небі
журавлі летять,

крилами-вітрилами
дружно лопотять.
Гомонять-курликають
весело вони,
бо на рідну землю
линуть з чужини.
Дівчинка-пушинка
вслід за ними мчить.
" Павлик у-журавлику,
опустись на мить!"
Журавлі минають,
вдалині зникають.
Жоден із ключів
на той клич не сів.
Та й не дивно: скільки
проплива ключів!
Перший, другий, третій,—
п'ятий полетів...
Ось і ключ останній
в надвечірній час...
" Павлику-журавлику!" —
крикнула ще раз.
Птахи сірокрилі
лиш почули — сіли,
дівчинку Наталочку
колом обступили.
Глянула невільниця —
диво-дивина:
Павлика-журавлика
впізнає вона.
Журавля впізнала —
до крилець припала,
плачучи-ридаючи,
горе розказала.
"Не журись, Наталочко,—

Павлик відповів.—
Через два дні будеш
у своїх батьків!"
Пильно на всі боки
подивився птах —
ген рибальська сітка
сохне на кілках.
Птахи зрозуміли —
сітку розпустили,
на широкім березі
миттю розстелили.
ДІЕчинка у сітку
сіла, мов грибок.
"Нумо в путь!" — курликнув
Павлик-ватажок.
Журавлі знялися,
як бійці в строю,
бережно тримаючи
знахідку свою.
А в цей час із дому
вискочив купець,
глянув — і від люті
посинів, як мрець.
"Гей, погані птахи,—
закричав невлад,—
дівчинку-невільнищо
поверніть назад!"
Журавлі сміються:
" Кру-курли-курли!"
Через синє море
линуть, як орли.
І мала Наталочка
з ними, МОВ сестра,—
на СВОЮ вітчизну,
до свого Двора...

День і два летіли,
крила натомили,
а на третій рано
біля річки сіли.
Опустили сітку
на м'яку траву.
ДІВЧИНЦІ не віриться —
сон чи наяву?
І село, і річка,
і знайомий луг —
і шовкові трави
стеляться навкруг.
А назустріч — мама,
а назустріч — тато...
В дівчинки Наталочки
радості багато.
З Павликом-журавликом
грається вона —
пташка-щебетушка,
квітка весняна.
Рідне сонце тепло
сяє з вишини.
Житом кучерявляться
запашні лани.
Діти ластів'ятами
в'ються тут і там:
принесли із хутора
хліба журавлям.
Журавлі поїли —
кру! — і полетіли,
лиш невтомні крила
лунко зашуміли.
Кинулась Наталочка,
руки простягла.
По щоці скотилася

слізонька мала.
"Ви куди прямуєте,
у які краї,
журавлі-журавлики,
братики мої? "

Ключ піднявся вгору,
вдалину летить...
Дівчинка Наталочка
по траві біжить.
Ніби льон — біленька,
як грибок — маленька,
ніжками тупу,
скаче по степу...